

Sveučilište u Rijeci
Ekonomski fakultet Rijeka

GOSPODARSTVO HRVATSKE

Prof. dr. sc. Nada Karaman Aksentijević

EKONOMSKI RAST I RAZVOJ

Rast i razvoj nisu identični pojmovi iako su se dugo vremena poistovjećivali.

Ekonomski razvoj uključuje u sebi rast, ali je puno složenija kategorija.

Pod ekonomskim rastom podrazumijevamo promjene u obujmu materijalne proizvodnje tj. povećanje obujma proizvodnje.

Jedna od najjednostavnijih definicija ekonomskog razvoja je ona prema kojoj razvoj osim povećanja obujma materijalne proizvodnje podrazumijeva i promjene u gospodarskoj strukturi.

**PRAVILNOSTI PROMJENE GOSPODARSKE
STRUKTURE U PROCESU GOSPODARSKOG
RAZVOJA ?!**

U najnovije vrijeme ekonomisti su sve suglasniji s time da se pod ekonomskim razvojem podrazumijeva:

- **povećanje bruto domaćeg proizvoda po stanovniku**
- **smanjenje nezaposlenosti odnosno rast zaposlenosti**
- **smanjenje siromaštva**

Kretanje BDP-a Hrvatske po stanovniku

Godina	BDP po stanovniku u US \$	Godišnja stopa promjene (%)
1989.	3.436,0	-
1990.	5.195,3	51,2
1991.	4.023,1	-22,6
1992.	2.291,0	-43,1
1993.	2.349,2	2,5
1994.	3.137,2	33,5
1995.	4.028,9	28,4
1996.	4.421,9	9,8
1997.	4.389,2	-0,5
1998.	4.805,1	9,3
1999.	4.371,1	-9,0
2000.	4.152,6	-5,0
2001.	4.476,2	7,8
2002.	5.049,5	12,8
2003.	6.665,7	26,3
2004.	7.943,8	21,2
2005.	8.674,4	9,2
2006.	9.661,4	11,4
2007.	11543,1	19,5

Izvor: Statističke informacije 2004., SLJRH-2007., SLJRH-2008., m str. 209.

Nezaposlenost je u Hrvatskoj u proteklih deset godina prvo rasla, a nakon 2001. godine blago opada no i dalje je vrlo visoka.

Izvor: SLJRH-2008.

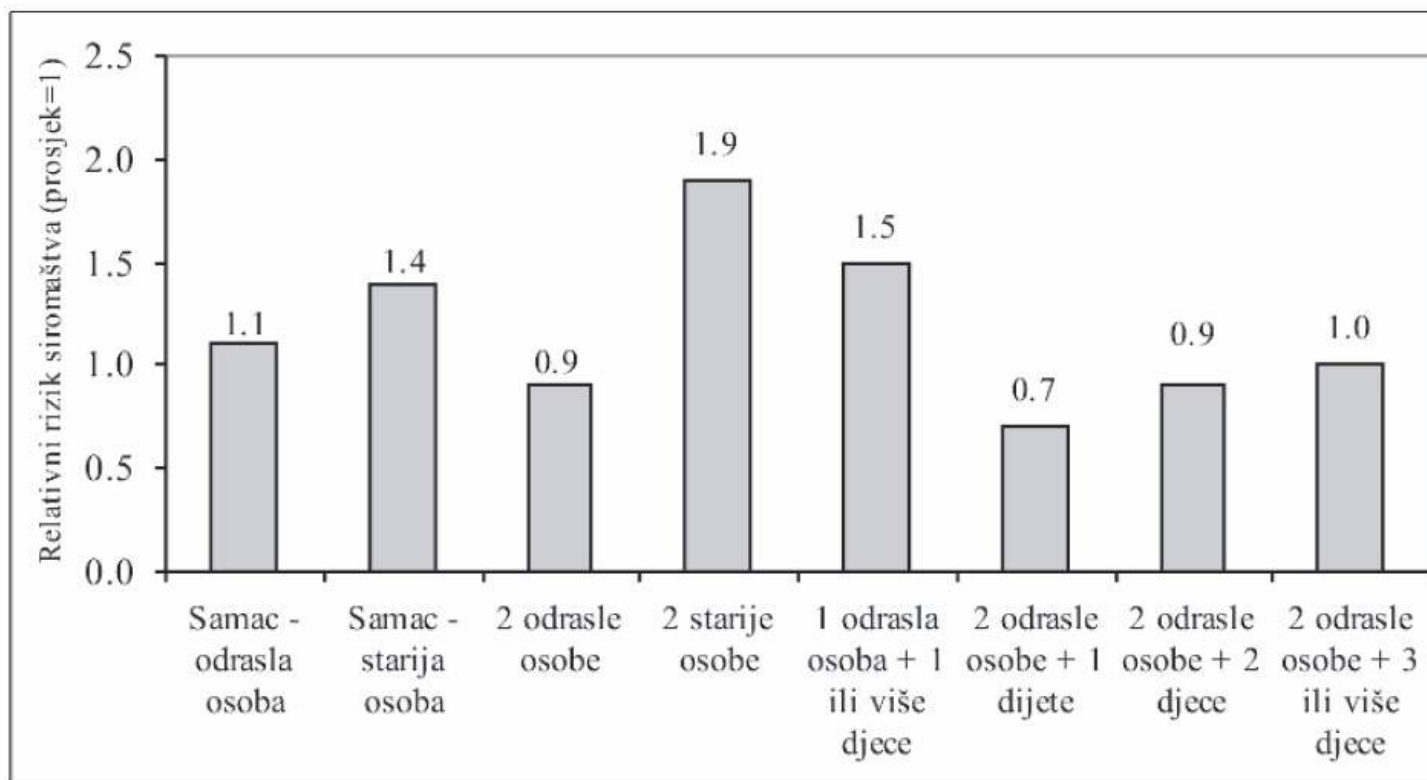
SIROMAŠTVO, NJEGOVO MJERENJE I TKO JE U HRVATSKOJ SIROMAŠAN

Kriteriji za izračun siromaštva su različiti:

- prema međunarodnoj liniji siromaštva koja smatra siromašnima one koji imaju dnevni prihod od 1 USD po stanovniku (KRITERIJ UJEDINJENIH NARODA) Hrvatska uopće nema siromašnih;**
- prema liniji siromaštva koju su Ujedinjeni narodi utvrdili za područje Europe i srednje Azije koja je na razini dnevnog prihoda od 4,3 USD po stanovniku, Hrvatska ima 4,8 % siromašnih građana;**
- Prema kriteriju Europske Unije, koja siromaštvo definira kao 60 % medijana nacionalnog dohotka (11,8 USD za dnevnu potrošnju), prema zadnjim objavljenim podacima (za 2003. godinu) Hrvatska ima 17% siromašnih.**

Relativni rizik siromaštva (istraživanje 2005.)

Relativni rizik siromaštva za određene tipove kućanstava

Izvor: Šućur, Z.: Objektivno i subjektivno siromaštvo u Hrvatskoj, *Rev. soc. polit.*, god. 13, br. 3-4, str. 237-255, Zagreb, 2006.

Kada relativni rizik siromaštva za određenu grupu iznosi 1, to znači da je rizik siromaštva za tu skupinu prosječan, odnosno jednak onomu za cijelo društvo. Ako je relativni rizik siromaštva veći od 1, onda govorimo o natprosječnom riziku siromaštva (npr. pripadnici skupine s relativnim rizikom siromaštva od 1,7 imaju 70% veću vjerojatnost od prosjeka da će živjeti u siromaštvu).

U novije vrijeme raste i broj teoretičara koji smatraju da o ekonomskom razvoju treba govoriti isključivo kao o sastavnici DRUŠTVENOG RAZVOJA.

Društveni razvoj podrazumijeva stupanj gospodarske, pravne i političke prilagodbe svjetskim standardima tj. standardima vodećih ekonomskih sila danas.

Pozicija Hrvatske u okruženju EU prema bruto nacionalnom dohotku po stanovniku

	GNI per capita USD, 2006. godine	Odnos prema prosjeku EU	PPP GNI per capita USD, 2006. godine
Luksemburg	58050	169	-
Danska	52110	152	36190
Irska	44830	131	34730
Svedska	43530	127	34310
Nizozemska	43050	125	37940
Velika Britanija	40560	118	33650
Finska	41360	121	33170
Austrija	39750	116	36040
Belgija	38460	112	33860
Njemačka	36810	107	32680
Francuska	36560	107	32240
Italija	31990	93	28970
Španjolska	27340	80	28200
Grčka	27390	80	30870
Cipar	18430	54	-
Slovenija	18660	54	23970
Portugal	17850	52	19960
Malta	13610	40	-
Češka	12790	37	20920
Mađarska	10870	32	16970
Estonija	11400	33	18090
Slovačka	9610	28	17060
Latvija	8100	24	14840
Poljska	8210	24	14250
Litva	7930	23	11630
Rumunjska	4830	14	10150
Bugarska	3990	12	10270
Hrvatska	9310	27	13850
Prosjek EU	34307	100	31181

Napomena: podaci za Luksemburg, Cipar i Maltu odnose se na 2005. godinu

Izvor: <http://www.worldbank.org> (26.4.2007.) i World Development Report 2008., str. 14.-16.

U svjetskim razmjerima Hrvatska je zemlja više srednje razvijenosti!

U okruženju EU Hrvatska je jedna od nerazvijenijih zemalja, ali s BDP po stanovniku:

- ❖ većim od nekih zemalja EU primljenih u 5. valu proširenja (2004. godine veći BDP p.c. imale su Slovenija, Češka i Mađarska; od 2005. godine i Estonija, a od 2006. godine i Slovačka);
- ❖ značajno većim od Rumunjske i Bugarske koje su primljene u članstvo u zadnjem krugu proširenja.

Ako se BDP p.c. iskazuje prema kupovnoj moći, tada je Hrvatska nerazvijenija od svih zemalja EU s izuzetkom Bugarske, Rumunjske i Litve.

Stope zaposlenosti – zaposlene osobe u dobi od 15 do 64 godine kao udio u ukupnom stanovništvu iste dobne skupine

	Ukupno		
	2003.	2004.	2005.
EU-25	62,9	63,3	63,8
EU-15	64,3	64,7	65,2
Belgija	59,6	60,3	61,1
Češka	64,7	64,2	64,8
Danska	75,1	75,7	75,9
Njemačka	65,0	65,0	65,4
Estonija	62,9	63,0	64,4
Grčka	58,7	59,4	60,1
Španjolska	59,8	61,1	63,3
Francuska	63,3	63,1	63,1
Irska	65,5	66,3	67,6
Italija	56,1	57,6	57,6
Cipar	69,2	68,9	68,5
Letonija	61,8	62,3	63,3
Litva	61,1	61,2	62,6
Luksemburg	62,2	62,5	63,6
Mađarska	57,0	56,8	56,9
Malta	54,2	54,0	53,9
Nizozemska	73,6	73,1	73,2
Austrija	68,9	67,8	68,6
Poljska	51,2	51,7	52,8
Portugal	68,1	67,8	67,5
Slovenija	62,6	65,3	66,0
Slovačka	57,7	57,0	57,7
Finska	67,7	67,6	68,4
Švedska	72,9	72,1	72,5
Ujedinjena Kraljevina	71,5	71,6	71,7
Bugarska	52,5	54,2	55,8
Hrvatska	53,4	54,7	55,0
Rumunjska	57,6	57,7	57,6
Turska	45,8	46,1	46,0
Island	83,3	82,3	83,8
Norveška	75,5	75,1	74,8

Izvor: Statistička izvješća 1308/2006., str. 19.

Stope nezaposlenost – nezaposleni kao udio u aktivnom stanovništvu (radnoj snazi)

	Ukupno		
	2003.	2004.	2005.
EU-25	9,0	9,1	8,8
EU-15	8,0	8,1	7,9
Područja eura-12	8,7	8,9	8,6
Belgija	8,2	8,4	8,4
Češka	7,8	8,3	7,9
Danska	5,4	5,5	4,8
Njemačka	9,0	9,5	9,5
Estonija	10,0	9,7	7,9
Grčka	9,7	10,5	9,8
Španjolska	11,1	10,7	9,2
Francuska	9,5	9,6	9,7
Irska	4,7	4,5	4,3
Italija	8,4	8,0	7,7
Cipar	4,1	4,6	5,3
Letonija	10,5	10,4	8,9
Litva	12,4	11,4	8,3
Luksemburg	3,7	5,1	4,5
Mađarska	5,9	6,1	7,2
Malta	7,6	7,4	7,3
Nizozemska	3,7	4,6	4,7
Austrija	4,3	4,8	5,2
Poljska	19,6	19,0	17,7
Portugal	6,3	6,7	7,6
Slovenija	6,7	6,3	6,5
Slovačka	17,6	18,2	16,3
Finska	9,0	8,8	8,4
Švedska	5,6	6,3	7,8
Ujedinjena Kraljevina	4,9	4,7	4,7
Bugarska	13,7	12,0	10,1
Hrvatska	14,1	13,6	12,3*
Rumunjska	6,8	7,6	7,7
Turska	10,5	10,3	10,3
Norveška	4,6	4,4	4,6

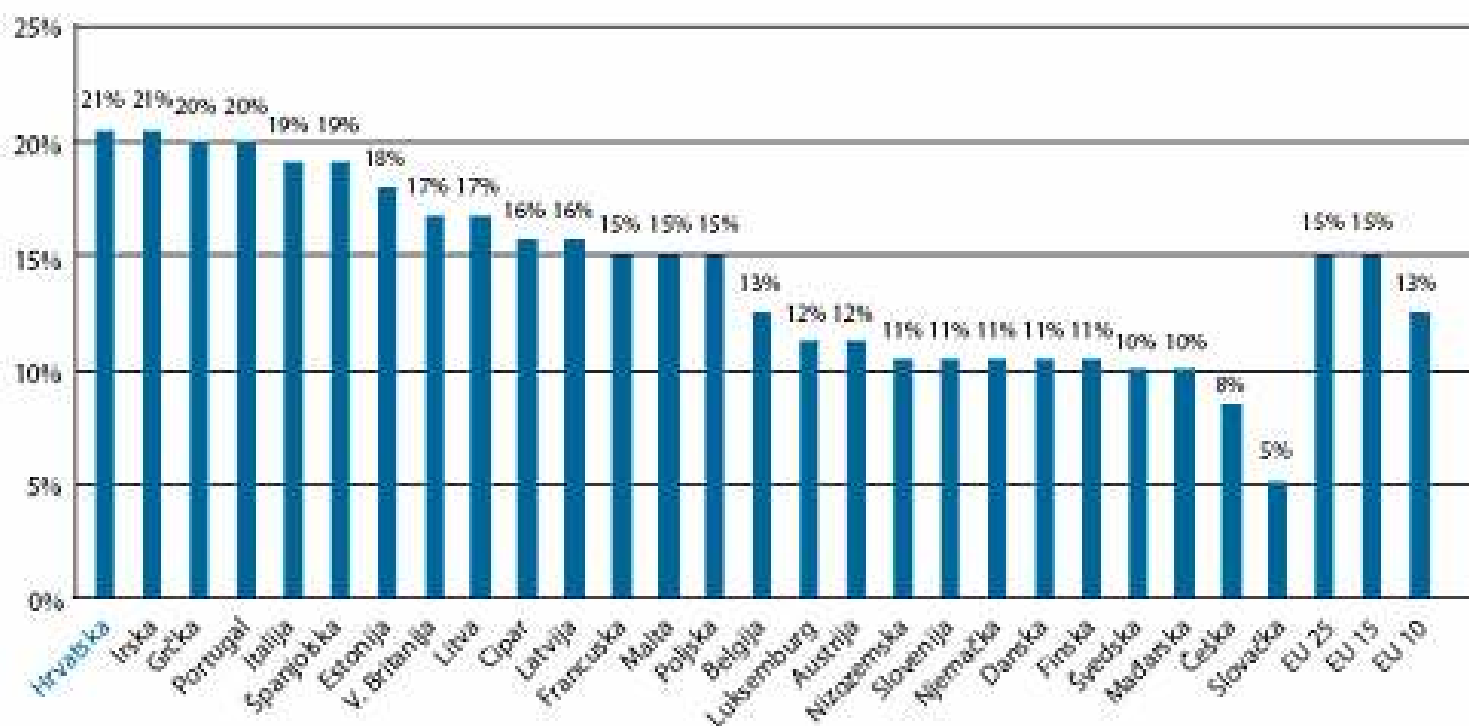
Napomena: *-procjena

Izvor: Statistička izvješća 1308/2006., str.18.

Hrvatska ima niže stope zaposlenosti od svih zemalja EU s izuzetkom Poljske i Malte!

Više stope nezaposlenosti u EU imaju samo Poljska i Slovačka!

Stope siromaštva u RH i zemljama EU (2001.)

Izvor: DZS

Bilješka: Linija siromaštva određena kao 60% medijana nacionalnog dohotka. Pokazatelji siromaštva odnose se samo na novčani dohodak (bez dohotka u naturi). Stopa siromaštva za Hrvatsku rezultat je zaokruživanja stope od 20,5% na cijeli broj (slika 2.1.). EU 10 obuhvaća 10 zemalja koje su postale članice EU 1. svibnja 2004. Referentna godina za Cipar je 1997., za Latviju 2002., za Maltu i Sloveniju 2000., a za Slovačku 2003.

MJERENJE I OCJENJIVANJE EKONOMSKOG RAZVOJA VEOMA JE KOMPLEKSNO:

- 1. Javlja se problem mjerljivosti zadovoljenja potreba, ako se razvoj promatra s motrišta blagostanja građana (kako izmjeriti stupanj zadovoljenosti nematerijalnih potreba?);**
- 2. Javlja se problem izbora kriterija i pokazatelja razvijenosti (koliko broj kriterija i pokazatelja odabrati i koliku im težinu dati?).**

PRAVILA:

- 1. Kao polazišni kriterij uvijek koristiti: ostvarenje ekonomskog rasta, smanjenje nezaposlenosti, smanjenje siromaštva. Pokazatelji su: visina i kretanje BDP po stanovniku, kretanje stope nezaposlenosti, pokazatelj o udjelu siromašnog u ukupnom stanovništvu.)**
- 2. Upotrijebiti čim veći broj pokazatelja ukoliko želimo dobiti pouzdanu ocjenu o razvoju i razvijenosti.**

Najznačajnije pokazatelje koje koristimo kod ocjenjivanja razvoja sadrže MEĐUNARODNE STATISTIKE.

Osnovni opći pokazatelj razvijenosti zemlje je visina bruto domaćeg proizvoda po stanovniku. Kod iskazivanja visine BDP per capita u međunarodnim statistikama te kod međunarodnih usporedbi javljaju se određeni problemi:

- 1. Pretvaranje vrijednosti iskazanih u nacionalnoj valuti u vrijednosti iskazane u USD vrši se primjenom nacionalnih pariteta valuta (nacionalnih odnosa između vrijednosti nacionalne valute i USD). Nacionalna valuta može biti precijenjena i podcijenjena.**
- 2. Da bi podaci dobiveni konverzijom nacionalne valute u USD bili usporedivi između pojedinih zemalja odnosno da bi pokazivali stvarnu razinu blagostanja, razina cijena u tim zemljama morala bi biti podjednaka. Kako tome nije tako, pri istoj nominalnoj razini dohotka bitno se može razlikovati mogućnost zadovoljenja potreba.**

Parcijalni fizički ili prirodni pokazatelji gospodarske razvijenosti zemlje

- Vrijednost proizvodnih fondova po stanovniku
- Vrijednost proizvodnih fondova po radno sposobnom stanovniku
- Postotak zaposlenosti radno sposobnog stanovništva
- Gustoća cestovne mreže na 100 četvornih kilometara
- Udio gradskog u ukupnom stanovništvu
- Udio nepoljoprivrednog u ukupnom stanovništvu
- Potrošnja električne energije po stanovniku
- Promet u trgovini na malo po stanovniku
- Potrošnja za obrazovanje po stanovniku
- Potrošnja za zdravstvo po stanovniku
- Broj telefonskih priključaka na 1.000 domaćinstava
- Broj automobila na 1.000 stanovnika
- Broj televizijskih i radio prijamnika na 1.000 stanovnika
- Broj knjiga u knjižnicama na 1.000 stanovnika
- Broj korisnika interneta na 100 stanovnika
- Duljina životnog vijeka stanovništva